

Європейська економічна інтеграція

Юрій ПАСІЧНИК,
Олена СУКАЧ

**ДИСКУРС ЩОДО ВИТРАТ
ДОМОГОСПОДАРСТВ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ
У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ЕКОНОМІЧНИХ СТУДІЙ**

Резюме

У статті за допомогою розробленого інструментарію дослідження проаналізовано динаміку та структуру вибраних витрат сільських домогосподарств України протягом 2014–2021 рр., визначено особливості формування як загальних витрат, так і за окремими видами з урахуванням реагування на інфляцію, а також обумовлено відповідні зрушення у збільшенні витрат. Оцінено рівень вагомості впливу окремих витрат на загальні витрати та зроблено висновок, що витрати на харчування мають найбільше впливають на сукупні витрати сільського населення. Виконано порівняльний аналіз витрат сільських домогосподарств в Україні та вибраних країнах ЄС за продуктами харчування та безалкогольними напоями; житлом, водою, електроенергією, газом та іншими видами палива; медициною; освітою, а також купівельною спроможністю в окремі роки протягом 2005–2020 рр., де виявлено відповідні розбіжності щодо рівня цих витрат. За результатами аналізу виявлено знач-

© Юрій Пасічник, Олена Сукач, 2023.

Пасічник Юрій, д. е. н., професор, головний науковий співробітник відділу соціально-економічного розвитку сільських територій, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна. ORCID 0000-0001-9742-1378 Емейл: y.v.pasich@gmail.com
Сукач Олена, к. е. н., доцент, декан факультету економіки і менеджменту, Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова, м. Черкаси, Україна. ORCID: 0000-0001-7150-0262 Е-мейл: sukach.o.m@gmail.com.

но менший рівень витрат цих домогосподарств в Україні, якщо порівняти з країнами ЄС. З огляду на європейський вектор розвитку України та з урахуванням зарубіжного досвіду і потенційних національних можливостей розроблено рекомендації щодо суттєвого збільшення рівня витрат зазначених українських домогосподарств.

Ключові слова

Достаток населення; соціальні виплати; структура витрат; теоретичні конструкції.

Класифікація за JEL: E21, I14, R20.

Рисунків 2, таблиць 8, джерел літератури 37.

Постановка проблеми та огляд літератури

Цілеспрямований рух України в європейське співтовариство має передбачати гармонійне входження у принципово іншу політичну, економічну, соціальну, ментальну структуру із різноманітними механізмами, схем, моделей суспільного функціонування. Оцінюючи рівень життя населення в окремих країнах ЄС, зауважимо, що існують суттєві розбіжності як щодо його рівня, так і щодо способів досягнення. Аналізуючи критерії рівня достатку населення в країнах ЄС за критерієм витрат домогосподарств у сільській місцевості, зазначимо, що в офіційних статистичних масивах даних розлого відображаються загальні доходи, заробітна плата, соціальні виплати, але у дещо звуженому викладенні подаються витрати населення окремої країни, особливо тієї частини, яка проживає у сільській місцевості. Водночас витрати населення, або домогосподарств, що відображаються в офіційних статистичних даних міжнародного рівня, зокрема Євростату та України, найбільш об'ємно характеризують зазначений рівень життя в окремій країні, тому що саме обсяги споживання їжі, комунальних, медичних, культурних, освітніх тощо послуг є найбільш об'єктивним мірилом добробуту населення. Для України ця

проблематика доволі актуальна, тому що значні виплати соціального змісту, які отримує більшість українського населення, зокрема у сільській місцевості, використовуються переважно на забезпечення найбільш необхідних потреб, у т. ч. продукти харчування, комунальні, побутові, медичні потреби. Оцінюючи ці виплати, особливо для осіб, для яких вони є основним джерелом існування, зауважимо, що для певних реципієнтів вони заледве покривають визначений у юридичному порядку мінімальний фізіологічний рівень, проте в складних умовах 2022 та прогнозованому 2023 рр. з урахуванням щорічної інфляції споживчих цін у межах 30% цей фізіологічний рівень недостатній. У виконаному дослідженні з'ясовано особливості витрат домогосподарств у сільській місцевості у ЄС загалом та в окремих країнах, а також виконано зіставлення із відповідними українськими домогосподарствами. У результаті аналізу специфіки витрат цих українських домогосподарств виявлено проблеми та їх причини із відповідним формуванням майбутніх векторів підвищення зазначених витрат.

Витрати домогосподарств у сільській місцевості є частиною соціально-економічного комплексу будь-якої країни, тому науковці належним чином досліджують процеси формування, динаміку, особливості, відмінні ознаки тощо як у теоретичній, так і в прагматичній площині.

Узагальнивши науковий доробок українських та зарубіжних учених за вибраними складовими цих витрат, виокремимо загальноєвропейський та національний рівень досліджень.

З'ясуємо суть відповідних наукових пошуків на загальноєвропейському рівні. На основі аналізу порогових витрат на охорону здоров'я з використанням методу нормативних витрат на харчування, житло та комунальні послуги виявлено, що ці витрати були зосереджені в найбільш біднішому квінтілі в усіх країнах, тоді як за методом частки бюджету зазначені витрати здебільшого застосовували багатші домогосподарства (Cylus, et al, 2018).

Оцінюючи зміни у витратах на послуги громадського харчування в європейських домогосподарствах, з особливим акцентом на домогосподарствах у Польщі протягом 2012–2016 рр., виявлено збільшення частки витрат на харчування в загальних витратах (Piekut & Valentukevičienė, 2019).

У результаті аналізу витрат на житло для домогосподарств єврозони виявлено, що у 2019 р. ці витрати становили понад 40% наявного доходу. Ця сукупна цифра маскує значну неоднорідність між домогосподарствами, тому що близько 10% домогосподарств були перевантажені, а 24% тих орендарів, які орендують за ринковою ціною, перевантажені, якщо порівняти з менш ніж 5% у випадку прямих власників (власників без іпотеки). Згідно з тим самим показником, понад 12% усіх домогосподарств у містах перевищили цей поріг у 2019 р., якщо порівняти з менш ніж 7% у сільській місцевості (Roma, 2021).

У ЄС проблемам бідності населення, в т. ч. того, що проживає у сільській місцевості, надають вагомого значення, і саме тому доволі розлого відображаються ці проблеми. Окремі дослідження цієї проблематики показали, що вплив державних витрат на бідність може відрізнятися залежно від сектору витрат, того, наскільки добре вони спрямовані та способу їх фінансування. Деяким країнам вдається досягти значного скорочення рівня бідності навіть за відносно низьких, у контексті інших держав-членів, соціальних витрат (відсоток ВВП). Це свідчить про те, що для зниження рівня бідності важливо враховувати не лише суму, що виділяється на соціальні витрати, а й сфери, куди спрямовуються соціальні трансферти (Rasa, & Krutulienė, 2019).

Суспільному розвитку, зокрема соціальному, в ЄС надають суттєву увагу. Так, створено Фонд відновлення та стійкості (RRF), що є найбільшим компонентом ЄС наступного покоління (NGEU) і знаковим інструментом Європейського Союзу для відновлення після пандемії коронавірусу. RRF надасть гранти на суму не більше 312,5 млрд євро в цінах 2018 р. або 338 млрд євро в поточних цінах. Порівняти національні плани складно, оскільки вони представляють дані в дуже різних структурах. Серед напрямів фінансування особливе місце займають здоров'я, освіта та нецифрові навички (Darvas, et al, 2023).

Щодо обґрунтування рівня зазначених витрат на національному рівні, зауважимо, що масив публікацій є розлогим, оскільки ці проблеми притаманні будь-якій європейській країні, зокрема Україні. Подамо їх суть та напрями вирішення за кількома країнами.

У результаті аналізу витрат на харчування в Словаччині виявлено, що вони займають більше 6% частки загальних витрат, а диференціація доходів домогосподарств на продовольчому ринку суттєво відображається у їхній різній поведінці. Найбільш чутливо до зміни попиту реагують домогосподарства з найнижчими доходами. Окрім цього, сільські домогосподарства Словаччини мають вищі витрати на продукти харчування, якщо порівняти з іншими країнами ЄС (Kubicová, et al, 2011).

Також на прикладі Словаччини акцентовано, що на розвиток витрат домогосподарств вплинуло багато подій за останні десятиліття (виконання Маастрихтських критеріїв, вступ Словацької Республіки до ЄС, прийняття євро, економічна криза). Запропоновано використовувати категорію валових грошових витрат, чистих грошових витрат або витрат на споживання для оцінювання витрат домогосподарства для 12 основних категорій споживачів згідно з класифікацією індивідуального споживання за цільовим призначенням (COICOP) (Lazíková, 2018).

На основі зіставлення специфіки витрат сільських домогосподарств за кордоном із материковою частиною Франції виявлено, що закордонні родини споживають менше і ці розбіжності у витратах за доходами та профіля-

ми домогосподарств більш помітні. Так, неповні сім'ї та бездітні пари мають рівень споживання, який більше відхиляється від середнього, ніж у материковій Франції, і їх ієрархія відрізняється: витрати на транспорт часто більші, ніж на житло і їжу. Винятком є Майотта, де домогосподарства в середньому витрачають на їжу чверть свого бюджету (Audoux & Mallemanche, 2020).

Специфіка витрат сільських домогосподарств у Великобританії з квітня 2020 р. по березень 2021 р. полягала в тому, що домогосподарства з нижчими доходами витрачали більшу частину своїх витрат на житло, паливо та електроенергію, їжу та безалкогольні напої тому, що ці витрати для цих категорій доволі важливі (Office for National Statistics, 2021).

Якщо розглядати витрати на житло, то тенденція до зростання нерівності у Німеччині з середини 1990-х років посилюється. Частка витрат на житло непропорційно зросла для нижчого квінтिला і знизилася для верхнього квінтिला. Молодші когорти витрачають більше на житло та менше заощаджують, ніж старші (Dustmann, et al, 2022).

Об'ємне дослідження вимірювання добробуту та умов життя на місцевому рівні для 7893 італійських муніципалітетів здійснено Secondi (2021). Виконано оцінювання споживчих витрати домогосподарств, як одного із найважливіших показників економічного матеріального добробуту території з використанням техніки просторової інтерполяції кокрігінгу. (To this end, the cokriging spatial interpolation technique was employed in order to explore its potentialities Цк ек текст, а для допомоги в перекладі). Це дослідження має важливе значення для політиків, які бажають вивчити нерівність і сформулювати цільову та ефективну політику економічного та соціального втручання.

Також ґрунтовне дослідження щодо багатогранної природи бідності, зокрема продовольчої, виконали Marchetti & Secondi (2022) і виявили, що екстремальна відсутність продовольчої безпеки вражає майже 9% населення Європи. Використовуючи мікродані з дослідження бюджету домогосподарств Італії, зокрема сільських, здійсненого Національним інститутом статистики (ISTAT), запропоновано аналітичний підхід для визначення та вимірювання різного ступеня продовольчої бідності та незахищеності. Результати засвідчили, що в Італії особи, яким загрожує продовольча бідність або продовольча відсутність, становлять 22,3% усього населення. Крім того, рівень ризику харчової бідності коливається на регіональному рівні від 14,6% (Умбрія) до 29,6% (Абруццо), причому високі рівні нерівності споживання харчових продуктів простежуються насамперед для овочів, м'яса та риби.

Аналізуючи ці наукові доробки, зауважимо, що зазначені витрати в сільських регіонах менші, ніж у міських, а частка витрат на продукти харчування в менш бідних верствах населення у загальних витратах більша, ніж у заможних.

Мета статті – обґрунтування теоретичних підходів щодо оптимізації витрат українських домогосподарств сільської місцевості з урахуванням євроінтеграційного вектора розвитку. У цьому контексті визначено такі завдання:

- уточнення сутності поняття «економічні студії»;
- визначення основного інструментарію дослідження;
- виконання порівняльного аналізу витрат зазначених домогосподарств в Україні та окремих європейських країнах та виявлення відмінностей у формування цих витрат;
- розробка окремих пропозицій для українських домогосподарств щодо підвищення рівня цих витрат.

Методологія

Відповідно до визначеної мети та визначених завдань використано такі підходи й методи: системний підхід – для формування положень щодо теоретичного обґрунтування специфіки витрат домогосподарств; економіко-математичний – для виконання аналізу витрат українських і зарубіжних домогосподарств; історичний – для дослідження механізмів формування зазначених витрат; логічний – для розробки рекомендацій щодо оптимізації витрат.

Результати дослідження

З урахуванням обумовлених завдань виконаємо дослідження у такій послідовності.

Уточнення сутності поняття «економічні студії»

З'ясовуючи етимологічне походження терміна «студії», зауважимо, що він бере початок від італійського слова «studium» (від *studere* – навчання).

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови знаходимо: «Студія – ретельне вивчення, чого-небудь або навчання десь» (A large

explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with supplements and supplements) (2005).

Розлоге тлумачення цього поняття подають Volkova, N. Zadorozhnyuk, N. (2019), які зазначають, що економічні студії – це термін, який, на наш погляд, доцільно використовувати для дослідження та моніторингу процесів, що відбуваються у сучасній економіці під впливом основних факторів її формування (система техніко-економічних, соціально-економічних, організаційно-економічних відносин).

Тепер це поняття на національних та міжнародному рівнях використовується у різних значеннях, зокрема як процес вивчення, дослідження визначених економічних проблем, навчальна дисципліна, назва навчальної кафедри, економічні журнали, зокрема *European Economic Studies* (2023).

Визначення основного інструментарію дослідження

Теоретико-методологічну базу сформовано із відповідних підходів, теорій, концепцій, методів та інформаційних джерел. У процесі її розробки враховано:

- характеристики теперішньої епохи Постмодерну;
- вектори розвитку соціальних процесів європейської спільноти;
- ментальні ознаки країн, вибраних для аналізу витрат сільських домогосподарств;
- загальноєвропейські цінності соціального змісту, які дотичні до зазначених витрат.

Основним підходом вибрано системний, який найбільш придатний для дослідження процесів у складних соціальних неврівноважених системах, де формуються зазначені витрати.

Серед теорій і концепцій, виокремимо ті, які в модернізованому вигляді пояснюють формування витрат сільських домогосподарств з урахуванням економіко-соціологічних підходів.

Людиноцентрична парадигма в структурі нових напрямів економічної теорії багатогранно відображає людину, виокремлює її особливості психофізіологічного характеру з вивченням емоцій, оцінкою схильності до ризику, формуванням почуттів від володіння і втрати грошей, визначенням рівнів відчуття щастя і негараздів. Суть людини відповідає стану гуманістичного суб'єкта, де важливою є «точка відліку», а не прагнення до раціональної ко-

рисності. Такі теоретичні конструкції, як поведінкова економіка (behavior economics), нейроекономіка (neuroeconomics), і/або підтримують холізм і схильність до гедонізму індуктивної неокласичної економічної теорії. У цьому контексті теорію ігор (game theory), експериментальну економіку (experimental economics), управлінську економіку (managerial economics) можна назвати формами раціонального забезпечення формування людиноцентричної парадигми економічного розвитку (Thaler, 2008; Sanfey, 2003; Hofstede, 2001).

Згідно з теорією цінностей (Schwartz, 2012) існує десять спільних для різних країн та культур базових цінностей (мотиваційно-ціннісних типів), які утворюють коло в площині двох факторів. Уточнена методика PVQ-57 складається з більшої кількості індикаторів, ніж попередня версія, дає змогу вимірювати вже 19 цінностей, розділяючи мотиваційний континуум на більш детальні змістові і концептуально відмінні між собою цінності.

Baudrillard (2000) запропонував суттєві доповнення до теорії споживання і, на його думку, сучасність знаходиться у стані симуляції, де ми можемо лише «програвати» усі сценарії, тому що вони вже були – чи то реально, чи то віртуально. Водночас суспільство є практичною реальністю і одночасно своєрідним міфом, оскільки містить міфологічний вимір у власному об'єктивному визначенні.

Узагальнивши праці Sugden (2008), Jorgenson & Slesnick (1989) Koliadych, (2016) висловили припущення, що сучасні дослідження у сфері теорії добробуту набудуть ефективності за подальшого розвитку і синергетичного поєднання таких концепцій: розширювальної ресурсної (грошової) концепції національного добробуту / бідності, що розвивається в рамках методологічних концепцій людського і соціального капіталу; концепції розвитку національного добробуту і людського потенціалу; соціо-еколого-економічної концепції сталого розвитку добробуту і зниження рівня бідності; концепції національного добробуту.

Концепція постматеріалістичних цінностей (Inglehart, 1997, Inglehart & Baker, 2000) передбачає, що культура народів змінюється поступово, відповідаючи викликам внутрішнього і зовнішнього середовища з можливим соціальним лагом. Ці зміни у соціально-економічному оточенні, впливаючи на життєвий досвід індивідів, сприяють переформуванню переконань, позицій та цінностей на індивідуальному рівні. Для цього підходу характерний акцент на уявленні про нерозривний взаємозв'язок, взаємообумовленість культури (насамперед цінностей) з соціетальними процесами.

Подані теоретичні конструкції дотичні до витрат домогосподарств, зокрема сільських, обумовлюють специфіку формування, визначають особливості відносин із соціумом, виокремлюють характерні ознаки, що сприяє кращому розумінню динамічності розвитку.

Застосовуваний аналітичний апарат

З метою здійснення аналізу динаміки витрат домогосподарств у країнах ЄС та в Україні використаємо математичний інструментарій, зокрема кореляційно-регресійний метод, та виконаємо розрахунки згідно з формулами 1-16.

1. Коефіцієнт множинної кореляції (конкордації).

$$R = 12Sm^2(n^3 - n) \quad (1)$$

$$S = \sum_{i=1}^n (\sum_{j=1}^m R_{ij})^2 - (\sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m R_{ij})^2 / n \quad (2)$$

де: m – число груп, які ранжуються;
 n – число змінних;
 R_{ij} – ранг i -го фактора в j -й одиниці.

Для перевірки значущості часткових коефіцієнтів кореляції застосовуються ті критерії згоди, що й для коефіцієнтів парної кореляції. Для з'ясування міри лінійної кореляції між відповідною ознакою та рештою факторів обчислюється загальний коефіцієнт множинної кореляції. Його значущість оцінюється за χ -критерієм, як і для кореляційного відношення:

$$\chi^2 = m(n-1) * W \quad (3)$$

$$\chi^2_{кр} = (\alpha; (n-1)(m-1)), \quad (4)$$

якщо $\chi^2 > \chi^2_{кр}$, то гіпотеза про відсутність зв'язку відкидається.

У разі наявності пов'язаних рангів:

$$R = 12Sm^2(n^3 - n) - m \sum_{j=1}^m (t_{3j} - t_j) \quad (5)$$

$$\chi^2 = 12Smn(n+1) - \sum_{j=1}^m (t_{3j} - t_j)n - 1 \quad (6)$$

2. R-квадрат – коефіцієнт детермінації:

$$R^2 = \frac{\sum_{i=1}^k (y_i - \bar{y})^2 - \sum_{i=1}^k (y_i - (ax_i + b))^2}{\sum_{i=1}^k (y_i - \bar{y})^2} \quad (7)$$

3. Стандартна похибка – стандартна помилка регресії:

$$S = \sqrt{\frac{SS_{res}}{n(n-2)}} \quad (8)$$

У двох рядках таблиці відображається статистика, що відноситься відповідно до константи b (V-перетин) і коефіцієнта a (Змінна Y1) у рівнянні лінії регресії $y = ax + b$:

Коефіцієнти – значення коефіцієнтів відповідно b і a в рівнянні лінії регресії $y = ax + b$;

7. Стандартна похибка-стандартна помилка регресії

$$S = \sqrt{\frac{SS_{\text{res}}}{n(n-2)}}; \quad (13)$$

$$SS_{\text{res}} = \sum_{i=1}^n (y_i - (ax_i + b))^2 \quad (14)$$

8. *t*-статистика – обчислене за вибіркою значення критерію Стьюдента для перевірки значущості коефіцієнтів (нульова гіпотеза – коефіцієнт дорівнює нулю): точкова оцінка коефіцієнта, поділена на його стандартну помилку:

$$t_2 = \frac{a}{s_2}, t_3 = \frac{b}{s_3}; \quad (15)$$

9. *P*-значення значення частоти ймовірності розподілу Стьюдента зі ($n-2$) ступенями свободи (малі значення ймовірності свідчать на користь значущості коефіцієнтів).

10. *Нижні 95%*, *Верхні 95%*, *Нижні 90.0%*, *Верхні 90.0%* – відповідно нижні та верхні межі довірчих інтервалів для коефіцієнтів b і a (межу обчислюють з 95% довірчою ймовірністю за замовчуванням, і з %, заданою користувачем).

Передбачене V – теоретичні (розрахункові) значення результативної ознаки.

Залишки – залишки за моделлю регресії.

11. *Перцентиль* – це статистична міра положення, яка розподіляє впорядкований розподіл даних на сто рівних частин. Цей нецентральний показник положення надає інформацію про відсоток спостережень змінної, упорядкованої від найнижчого до найвищого, що нижче її значення.

Застосований математичний апарат є основою кореляційно-регресійного аналізу щодо впливу визначених витрат на загальні витрати домогосподарств сільської місцевості України.

**Виконання порівняльного аналізу витрат
 зазначених домогосподарств в Україні
 та окремих європейських країнах і виявлення
 відмінностей у формуванні цих витрат**

Проаналізуємо динаміку відповідних витрат та визначимо вплив окремих витрат на загальні витрати на прикладі України. Взявши до уваги 14 груп споживчих і неспоживчих витрат, які офіційно оприлюднює Державна служба статистики України щодо загальних витрат домогосподарств, виберемо чотири найбільш життєво важливі, а саме: продукти харчування та безалкогольні напої; житло, вода, енергія; охорона здоров'я та освіта. Аргументуючи вибір цих показників, зауважимо, що у відомій «піраміді потреб людини» А. Маслоу присутні їжа, вода, житло, а щодо важливості здоров'я та освіти в реаліях першої чверті ХХІ ст. будь-які принципи заперечення не мають виникати. Структуру цих витрат у загальних доходах подано у визначеному періоді в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка та структура вибраних витрат сільських домогосподарств
 за 2014–2021 рр. (у середньому за місяць на одне домогосподарство)**

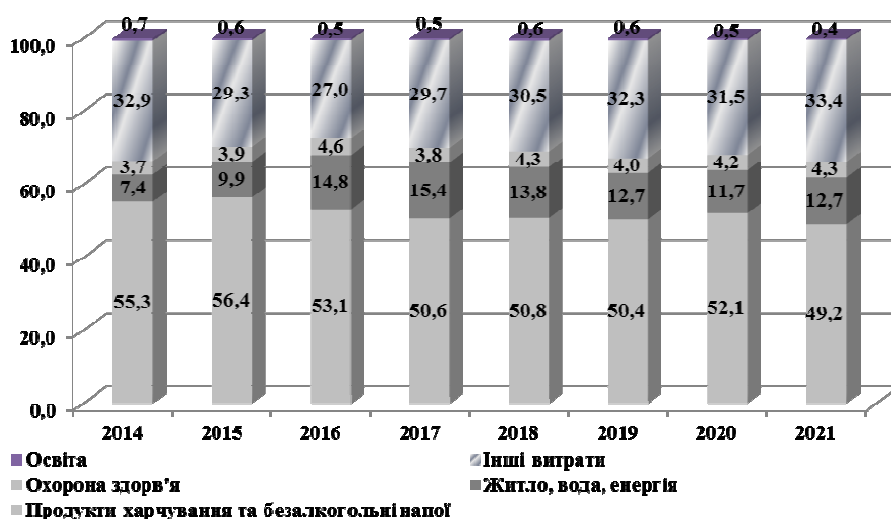
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%	грн	%
Продукти харчування та безалкогольні напої	2077,0	55,3	2647,0	56,4	2935,0	53,1	3401,0	50,6	3869,0	50,8	4462,0	50,4	4637,0	52,1	5195,0	49,2
Житло, вода, енергія	279,0	7,4	463,0	9,9	820,0	14,8	1034,0	15,4	1055,0	13,8	1123,0	12,7	1041,0	11,7	1343,0	12,7
Охорона здоров'я	140,0	3,7	185,0	3,9	252,0	4,6	256,0	3,8	326,0	4,3	358,0	4,0	378,0	4,2	457,0	4,3
Освіта	25,0	0,7	26,0	0,6	29,0	0,5	31,0	0,5	48,0	0,6	50,0	0,6	43,0	0,5	44,0	0,4
Інші витрати	1238,0	32,9	1376,0	29,3	1492,0	27,0	1995,0	29,7	2321,0	30,5	2864,0	32,3	2804,0	31,5	3530,0	33,4
Всього сукупних витрат	3759,0	100,0	4697,0	100,0	5528,0	100,0	6717,0	100,0	7619,0	100,0	8857,0	100,0	8903,0	100,0	10569,0	100,0

Джерело: [Expenditures and resources of households of Ukraine in 2017–2021. (2018–2022).]

Аналізуючи цю динаміку, зробимо висновок, що фіксується перманентне щорічне зростання як загальних витрат, так і за окремими видами, що вказує на реагування на інфляцію, а також відповідні зрушення у збільшенні доходів. У більш наочному вигляді ці витрати подано на рис. 1.

Рисунок 1

Графічне зображення структури вибраних витрат сільських домогосподарств у відсотковому вимірі за 2014–2021 рр. (у середньому за місяць на одне домогосподарство)

Джерело: [Expenditures and resources of households of Ukraine in 2017–2021. (2018–2022).]

Проаналізуємо динаміку змін щодо визначених показників (табл. 2).

Таблиця 2

**Динаміка змін вибраних витрат сільських домогосподарств
 за 2014–2021 рр. (у середньому за місяць на одне домогосподарство)**

	2014		2021		Темп змін		
	грн	%	грн	%	по окремому показнику		до загальних витрат
					грн	%	
Продукти харчування та безалкогольні напої	2077,0	55,3	5195,0	49,2	+3118	2,50 рази	- 6,1
Житло, вода, енергія	279,0	7,4	1343,0	12,7	+1064	4,81 рази	+5,3
Охорона здоров'я	140,0	3,7	457,0	4,3	+317	3,26 рази	+0,6
Освіта	25,0	0,7	44,0	0,4	+19	1,76 рази	- 0,3

Джерело: [Expenditures and resources of households of Ukraine in 2017–2021. (2018–2022).

Оцінюючи цю динаміку, зробимо такі висновки:

- *за окремим показником* – в абсолютному значенні найбільше зросли витрати на продукти харчування, безалкогольні напої, а також на житло, воду, енергію, а найменше – на охорону здоров'я й освіту. Водночас у відсотковому вимірі найбільше зросли витрати на житло, воду, енергію та охорону здоров'я, а найменше – на освіту;
- *до загальних витрат* – найбільше зросли витрати на житло, воду, енергію і зменшились витрати на продукти харчування та безалкогольні напої. Практично незмінні витрати на освіту.

Виявлена динаміка витрат відображає складні процеси у політичному, економічному, соціальному зрізах реального функціонування зазначених домогосподарств.

Оцінимо рівень вагомості впливу окремих витрат на загальні. Розрахунки виконаємо на основі використання кореляційно-регресійного аналізу, який вмонтовано в систему Excel, таблиці винесемо в додаток, а результати подамо в табл. 3.

Таблиця 3

Результат впливу вибраних витрат на загальні витрати сільських домогосподарств за 2014–2021 рр.

	Вплив змінної Y1 на V	Вплив змінної Y2 на V	Вплив змінної Y3 на V	Вплив змінної Y4 на V	Фактичне V
2014	3673	3305	3699	4729	3759
2015	4906	4433	4688	4925	4697
2016	5529	6623	6159	5513	5528
2017	6536	7935	6247	5905	6717
2018	7549	8064	7784	9237	7619
2019	8831	8481	8487	9629	8857
2020	9209	7978	8926	8257	8903
2021	10416	9830	10661	8453	10569

Оцінюючи ці витрати, зауважимо, що підтверджується найбільш вагомий вплив витрат на продукти харчування на рівень загальних витрат. Є де-що дискусійним твердження про ментальну здатність українців до значного споживання харчових продуктів, тому що обсяги доходів домогосподарств значно менші від домогосподарств більшості країн ЄС.

Сукупний вплив окремих витрат на загальні витрати подано на рис. 2.

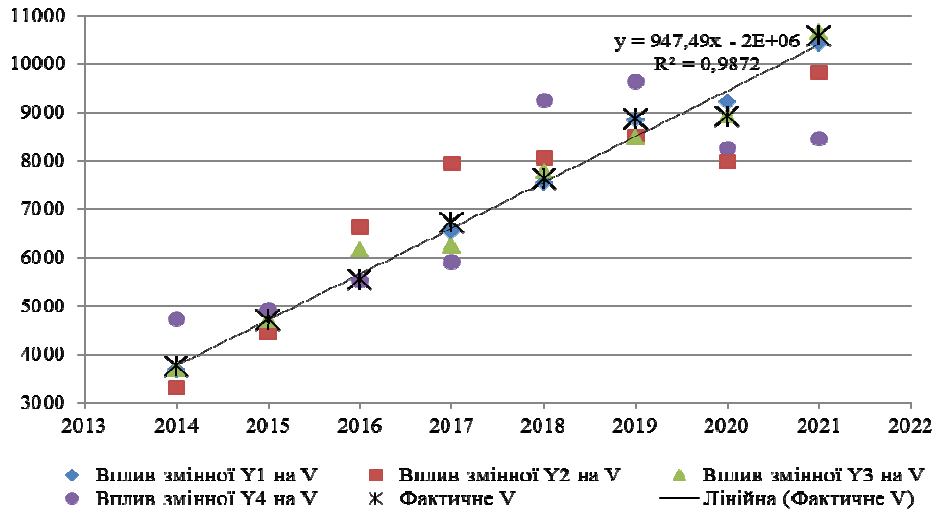
Проаналізуємо вплив окремих витрат цих домогосподарств за один місяць в Україні та країнах ЄС (табл. 4–7).

Аналізуючи зіставлені витрати, зробимо такі висновки:

- рівень цих витрат у розрахунку на один місяць в українських домогосподарствах (житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива, а також медицина й освіта) значно менші, ніж в інших країнах, що загалом, відображає нижчий рівень життя в Україні;
- рівень витрат у розрахунку на один місяць в українських домогосподарствах на продукти харчування та безалкогольні напої зіставлені з німецькими домогосподарствами, але вони значно менші, якщо порівняти з іншими аналізованими країнами ЄС;
- рівень зазначених витрат розрахунку на один місяць в аналізованих домогосподарствах визначає суттєву розбіжність між країнами, що відображає економічний розвиток, статок, ментальні особливості, ціни, інфляцію та інші чинники, які впливають на подані показники.

Рисунок 2

Графічне зображення впливу вибраних витрат домогосподарств на загальні витрати сільських домогосподарств) за 2014–2021 рр.

Таблиця 4

Продукти харчування та безалкогольні напої

	2005	2010	2015	2020
Європейський Союз – 27 країн (після 2020)	:	:	177	186
Європейський Союз – 27 країн (2007-2013)	172	168	:	:
Болгарія	394	380	348	312
Чехія	215	209	223	222
Іспанія	207	164	166	190
Польща	295	257	237	279
Італія	205	207	196	220
Греція	166	179	212	234
Німеччина	115	119	117	111
Україна	115	147	109	150

Джерело: Eurostat. (2023a)

Таблиця 5

Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива

	2005	2010	2015	2020
Європейський Союз – 27 країн (після 2020)	:	:	305	311
Європейський Союз – 27 країн (2007-2013)	265	266	:	:
Болгарія	271	272	283	289
Чехія	180	206	184	215
Німеччина	301	306	330	317
Греція	230	263	265	306
Іспанія	267	279	305	337
Італія	251	285	334	348
Польща	301	325	322	301
Ukraine	13	20	19	34

Джерело: Eurostat. (2023a)

Таблиця 6

Медицина

	2005	2010	2015	2020
Європейський Союз – 27 країн (from 2020)	:	:	34	35
Європейський Союз – 27 країн (2007-2013)	34	30	:	:
Болгарія	47	58	63	85
Чехія	18	28	27	27
Німеччина	32	30	32	34
Греція	62	54	75	68
Іспанія	24	30	34	36
Італія	41	44	42	46
Польща	44	41	45	43
Ukraine	5	8	8	12

Джерело: Eurostat. (2023a)

Таблиця 7

Освіта

	2005	2010	2015	2020
Європейський Союз – 27 країн (from 2020)	:	:	7	6
Європейський Союз – 27 країн (2007-2013)	8	10	:	:
Болгарія	4	2	1	1
Чехія	5	5	6	11
Німеччина	8	8	7	7
Греція	22	24	23	22
Іспанія	6	6	9	10
Італія	6	7	5	4
Польща	10	8	7	5
Україне	1,3	2,2	1,1	1,4

Джерело: Eurostat. (2023a)

Проаналізуємо купівельну спроможність вибраних домогосподарств у річному вимірі (табл. 8).

Таблиця 8

Купівельна спроможності (PPS) на домогосподарство

	2005	2010	2015	2020
Європейський Союз – 27 країн (після 2020)	:	:	26 380	26 280
Європейський Союз – 27 країн (2007-2013)	23 467	25 774	:	:
Болгарія	5 743	6 928	8 906	9 995
Чехія	11 791	12 822	14 992	17 099
Німеччина	28 320	30 421	33 109	35 128
Греція	30 190	27 345	22 062	19 449
Іспанія	22 467	27 788	27 886	25 071
Італія	27 713	24 874	26 857	24 902
Польща	9 666	13 946	17 576	16 686
Україна	2256	3156	2328	3468

Джерело: Eurostat. (2023b)

Оцінюючи річні показники, констатуємо, що українські сільські домогосподарства значно поступаються за аналізованими витратами. Так, якщо порівняти з Болгарією, за 2014 р. українські домогосподарства витрачали менше у 2,54 рази, а в 2020 р. – відповідно у 2,89 рази. Щодо Німеччини, то проти 2005 р. менше у 12,55 разів, а в 2020 р. – відповідно у 10,13 разів. Якщо зіставити ці показники із середньозваженими даними по ЄС, то у 2005 р. це відставання становило 10,4 разів, а в 2020 р. відповідно 7,58 разів. Аналізуючи цю динаміку, зауважимо, що фіксується поступове наближення обсягів цих видатків щодо українських домогосподарств у зіставленні із європейськими, хоча воно надто повільне.

Рекомендації щодо підвищення рівня витрат зазначених доходів

З огляду на визначений вектор європейського розвитку України, виконаного аналізу витрат українських домогосподарств, зіставлення окремих витрат із відповідними домогосподарствами країн пропонуються такі рекомендації.

1. Зауважимо, що фундаментальним напрямом підвищення рівня витрат є отримувати доходи, тому необхідно формувати програми розвитку адміністративних одиниць, створювати умови для розвитку структур господарювання різного типу для збільшення обсягів виробництва і, відповідно, доходів осіб, що працюють.

2. Для категорій населення, що не працюють, які є членами домогосподарств, розробити механізми використання їх як частково зайнятих з урахуванням фізичного стану та поступово збільшувати державну підтримку.

3. Запроваджувати механізми конкуренції між виробниками продукції та торговельними структурами з метою недопущення отримання завищених обсягів прибутку, що зумовлює інфляцію споживчих цін та зменшує купівельну спроможність домогосподарств.

4. З огляду на те, що орієнтовно половина м'ясної та плодової, ягідної і овочевої продукції виготовляється у приватних домогосподарствах, збільшити державну підтримку щодо цих видів продукції, що буде сприяти збільшенню такої продукції, яка дасть змогу збільшити доходи, а отже, витрати за продуктами харчування, які традиційно найбільші у структурі загальних витрат.

Висновки

Регресійний аналіз впливу статей витрат на сукупні витрати сільського населення здійснено за допомогою електронних таблиць EXCEL та вбудованих формул для розрахунку. Результати дослідження дають змогу зробити такі висновки:

- витрати українських домогосподарств значно менші від витрат зазначених домогосподарств окремих країн ЄС;
- витрати на харчування мають найбільш вагомий вплив на сукупні витрати сільського населення. Так, за даним показником, є найвищий коефіцієнт детермінації (R^2) – 0,994594, що підтверджує високу точність апроксимації, тобто модель достовірно описує явище;
- вагомість F менша, ніж $\alpha=0,01$, а отже, з надійністю 99% заперечується нульова гіпотеза неадекватності лінійної регресії, тому регресія адекватна, що вказує на пряму залежність сукупних витрат (V) від витрат на харчування (Y_1);
- P -значення, за даною змінною, становить $4,95E-08$, що менше, ніж $\alpha=0,01$. Отже, показники β має надійність 99%, а між змінною (Y_1) та результативним показником (V) існує лінійний зв'язок.

Список використаної літератури

- A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language (with supplements and supplements). (2005). Agreement, and head. ed. V. T. Busel. K., Irpin. VTF «Perun», 1728 p. (in Ukrainian).
- Acemoglu, D., & Robinson, J. (2012). Why nations fail : the origins of power, prosperity, and poverty. 1st ed. by Published in the United States. New York. 511 p .
- Alan G. Sanfey, James K. Rilling, Jessica A. Aronson, Leigh E. Nystrom, Jonathan D. Cohen. (2003). The Neural Basis of Economic Decision Making in the Ultimatum Game Science. PMID: 12805551. doi: 10.1126/science.1082976.
- Baudrillard, J. (2000). Mots de Passe. D'un Fragment l'autre. Fayard. (in french).
- Christian Dustmann, Bernd Fitzenberger, Markus Zimmermann. (2022). Housing Expenditure an <https://doi.org/10.1093/ej/ueab097>.

- Cylus J., Thomson S. & Evetovits T. (2018). Catastrophic health spending in Europe: equity and policy implications of different calculation methods. *Bulletin of World Health Organization*, Sep 1, v. 96(9). pp. 599–609. doi: 10.2471/BLT.18.209031.
- Darvas, Z. et al, (2023) .European Union countries' recovery and resilience plans. Dataset. Publishing date 20 February 2023. URL: <https://www.bruegel.org/dataset/european-union-countries-recovery-and-resilience-plans>.
- European Economic Studies. (2023). College of Europe. Bruges campus. Belgium. URL: <https://www.coleurope.eu/admission/academic-requirements/european-economic-studies>.
- Eurostat. (2023a). *Structure of consumption expenditure by degree of urbanisation and COICOP consumption purpose*. [Dataset]. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HBS_STR_T226__custom_6100208/default/table?lang=en
- Eurostat. (2023b). *Mean consumption expenditure by degree of urbanisation* [Dataset]. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/HBS_EXP_T136__custom_6103678/default/table?lang=en
- Exchange rate of hryvnia to foreign currencies (average for the period). NBU (2023). URL [https:// bank.gou.ua](https://bank.gou.ua). (in Ukrainian).
- Expenditures and resources of households of Ukraine in 2015. (2016). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of I. I. Osypova. Kyiv, 2016. 380 p. (in Ukrainian).
- Expenditures and resources of households of Ukraine in 2017. (2018). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of I. I. Osypova. Kyiv, 2018. 380 p. (in Ukrainian).
- Expenditures and resources of households of Ukraine in 2019. (2020). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of I. I. Osypova. Kyiv, 2020. 450 p. (in Ukrainian).
- Expenditures and resources of Ukrainian households in 2021. (2022). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. A. V. Solop is responsible for the release. Kyiv, 2022. 433 p. (in Ukrainian).
- Expenses and resources of households of Ukraine in 2005. (2006). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of I. I. Osypov. Kyiv, 2006. 380 p. (in Ukrainian).
- Expenses and resources of households of Ukraine in 2010. (2011). Statistical collection. Part 1. State Statistics Service of Ukraine. Responsible for the release of I. I. Osypova. Kyiv, 2011. 380 p. (in Ukrainian).

- Family spending in the UK: April 2020 to March 2021. (2021). Office for National Statistics. URL: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/personalandhouseholdfinances/expenditure/bulletins/familyspendingintheuk/april2020tomarch2021>
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. 2nd Edition, Thousand Oaks CA. – Sage Publications. 616 p.
- Income and living conditions. Statistical collection/ State Statistics Service of Ukraine. 1998–2022. (2022). Date of last modification: 30.06.2022. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_vrd_zb.htm. (in Ukrainian).
- Inglehart, R. & Baker, W. (2000). Modernization, Cultural Change, and the Persistence of Traditional Values. *American Sociological Review*. Т. 65 (1). pp. 19–51.
- Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in Societies*. Princeton University Press, New Jersey. 440 p.
- Jorgenson, D. & Slesnick, D. (1989). *Redistributional Policy and the Measurement of Poverty*. Research on Economic Inequality Greenwich, JAJ Press.
- Koliadych, O. (2016). Changes in the hard core of welfare theory at the beginning of the XXI century. *Modern economic theories: history, methodology and prospects of development: coll. materials of the All-Ukrainian round table; November 10 2016*. Kyiv: KNEU, 2016. pp. 88–94. (in Ukrainian).
- Kubicová, Ľ Kádeková, Z., Nagyová, L., and Stávková, J. ((2011). The Income situation of the private households and its impact on the food consumption in the Slovak Republic. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. V. 59, № 7. pp. 217–24. <http://dx.doi.org/10.11118/actaun201159070217>.
- Lazíková, Z. (2018). Structure of Household Expenditures in Slovakia and Relations Between its Categories. *Acta Regionalia et Environmentalica*, 15, №. 2 pp. 43-50. URL: <http://dx.doi.org/10.2478/aree-2018-0008>.
- Luca Secondi. (2021). Estimating Household Consumption Expenditure at Local Level In Italy: The Potential of the Cokriging Spatial Predictor. *Social Indicators Research*, volume 153, pp. 651–674. doi: 10.1007/s11205-020-02510-9.
- Ludovic Audoux, Claude Mallemanche. (2020). En 2017, les dépenses de consommation des ménages des DOM sont moindres qu'en métropole.

- Mission Appui DOM, Insee. Institut national de la statistique et des études économiques. *Insee Focus*. № 180. Paru le: 30/01/2020. (in french).
- Moreno, Roma (2021). Housing costs and homeownership in the euro area. Published as part of the ECB Economic Bulletin, Issue 1/2021. URL: https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/focus/2021/html/ecb.ebbox202101_05~a872597edd.en.html.
- Piekut, M., & Valentukevičienė, M. (2019). Expenditure on catering services across european households budgets. *Acta Scientiarum Polonorum. Oeconomia*, 18(2), pp. 87–95. URL: <https://doi.org/10.22630/ASPE.2019.18.2.22>.
- Rasa, M., & Krutulienė, S. (2019). The Impact of Social Transfers on Poverty Reduction in EU Countries. *Baltic Journal of European Studies* 9, №. 1 (June 1, 2019): pp. 157–75. URL: <http://dx.doi.org/10.1515/bjes-2019-0009>.
- Robert Sugden R. (2008). Why incoherent preferences do not justify paternalism. *Constitutional Political Economy*, Springer, vol. 19(3). pp. 226–248.
- Schwartz, S. (2012). An overview of the Schwartz Theory of Basic Values [Electronic resource]. Online readings in Psychology and Culture. Vol. 2 (1).
- Stefano Marchetti & Luca Secondi. (2022). The Economic Perspective of Food Poverty and (In)security: An Analytical Approach to Measuring and Estimation in Italy. *Social Indicators*. Research, volume 162, pp. 995–1020. doi: 10.1007/s11205-021-02875-5/
- Thaler, R. (2008). Mental accounting and consumer choice. *Marketing Science*, 27, pp.15–25.
- Volkova, N. Zadorozhnyuk, N. (2019). Economic studies as a new direction in the field of economic knowledge. Materials of the fifth scientific and practical conference «Management of innovative development at the macro, meso and micro levels». Odesa, pp. 26–28. (in Ukrainian).

Додатки

Вплив витрат на продукти харчування (у1) на сукупні витрати (v)

<i>Регресійна статистика</i>	
Множинний R	0,997293
R-квадрат	0,994594
Нормований R-квадрат	0,993693
Стандартна похибка	185,5095
Спостереження	8

Дисперсійний аналіз

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Вагомість F</i>	
Регресія	1	37986410	37986410	1103,814	4,95E-08	
Залишок	6	206482,6	34413,77			
Підсумок	7	38192893				
	<i>Коефі- цієнти</i>	<i>Стандар- тна похиб- ка</i>	<i>t- статистика</i>	<i>P- Значення</i>	<i>Нижнє 95%</i>	<i>Верхнє 95%</i>
Y-перетин	-818,701	246,6567	-3,31919	0,01602	-1422,25	-215,154
Змінна Y 1	2,162632	0,065093	33,2237	4,95E-08	2,003355	2,321909

Розрахунок залишків

	<i>Спостереження</i>	<i>Передбачення V</i>	<i>Залишки</i>
	1	3673,087	85,91344
	2	4905,787	-208,787
	3	5528,625	-0,62522
	4	6536,412	180,5881
	5	7548,524	70,47606
	6	8830,965	26,03501
	7	9209,426	-306,426
	8	10416,17	152,8254

Розрахунок вірогідності

Перцентиль	V
6,25	3759
18,75	4697
31,25	5528
43,75	6717
56,25	7619
68,75	8857
81,25	8903
93,75	10569

**Вплив витрат на житло, воду, енергію (y2)
на сукупні витрати (v)**

Регресійна статистика	
Множинний R	0,936468
R-квадрат	0,876973
Нормований R-квадрат	0,856468
Стандартна похибка	884,945
Спостереження	8

Дисперсійний аналіз

	df	SS	MS	F	Вагомість F
Регресія	1	33494127	33494127	42,76969	0,000611
Залишок	6	4698766	783127,6		
Підсумок	7	38192893			

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перетин	1594,093	895,4531	1,780208	0,125341	-597,002	3785,188
Змінна Y 2	6,132475	0,937708	6,539854	0,000611	3,837986	8,426965

Розрахунок залишків

Спостереження	Передбачення V	Залишки
1	3305,053	453,9466
2	4433,429	263,5711
3	6622,722	-1094,72
4	7935,072	-1218,07
5	8063,854	-444,854
6	8480,862	376,1376
7	7977,999	925,0005
8	9830,007	738,993

Розрахунок вірогідності

Перцентиль	V
6,25	3759
18,75	4697
31,25	5528
43,75	6717
56,25	7619
68,75	8857
81,25	8903
93,75	1343

**Вплив витрат на охорону здоров'я (у3)
 на сукупні витрати (v)**

Регресійна статистика	
Множинний R	0,989523
R-квадрат	0,979156
Нормований R-квадрат	0,975681
Стандартна похибка	364,2597
Спостереження	8

Дисперсійний аналіз

	df	SS	MS	F	Вагомість F
Регресія	1	37396782	37396782	281,846	2,85E-06
Залишок	6	796110,9	132685,1		
Підсумок	7	38192893			

	Коефіцієнти	Стандартна похибка	t-статистика	P-Значення	Нижнє 95%	Верхнє 95%
Y-перетин	624,976	405,5544	1,541041	0,17424	-367,38	1617,332
Змінна Y 3	21,95969	1,308038	16,78827	2,85E-06	18,75904	25,16034

Розрахунок залишків

Спостереження	Передбачення V	Залишки
1	3699,333	59,66734
2	4687,519	9,481267
3	6158,818	-630,818
4	6246,657	470,3432
5	7783,835	-164,835
6	8486,545	370,4548
7	8925,739	-22,739
8	10660,55	-91,5546

Розрахунок вірогідності

<i>Персентиль</i>	<i>V</i>
6,25	3759
18,75	4697
31,25	5528
43,75	6717
56,25	7619
68,75	8857
81,25	8903
93,75	10569

Вплив витрат на освіту (y4) на сукупні витрати (v)

<i>Регресійна статистика</i>	
Множинний R	0,862801
R-квадрат	0,744425
Нормований R-квадрат	0,70183
Стандартна похибка	1275,482
Спостереження	8

Дисперсійний аналіз

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Вагомість F</i>
Регресія	1	28431760	28431760	17,47651	0,00581
Залишок	6	9761133	1626855		
Підсумок	7	38192893			

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижнє 95%</i>	<i>Верхнє 95%</i>
Y-перетин	-171,375	1792,495	-0,09561	0,926946	-4557,45	4214,703
Змінна Y 4	196,0135	46,88767	4,180492	0,00581	81,28353	310,7435

Розрахунок залишків

<i>Спостереження</i>	<i>Передбачення V</i>	<i>Залишки</i>
1	4728,963	-969,963
2	4924,976	-227,976
3	5513,017	14,98311
4	5905,044	811,9561
5	9237,274	-1618,27
6	9629,301	-772,301
7	8257,206	645,7939
8	8453,22	2115,78

Розрахунок вірогідності

<i>Перцентиль</i>	<i>V</i>
6,25	3759
18,75	4697
31,25	5528
43,75	6717
56,25	7619
68,75	8857
81,25	8903
93,75	10569

Варіант регресійного аналізу за всіма складовими

<i>Регресійна статистика</i>	
Множинний R	0,999314435
R-квадрат	0,99862934
Нормований R-квадрат	0,996801794
Стандартна похибка	132,0977577
Спостереження	8

Дисперсійний аналіз

	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Вагомість F</i>
Регресія	4	38140543	9535136	546,4318	0,000127
Залишок	3	52349,45	17449,82		
Підсумок	7	38192893			

	<i>Коефіцієнти</i>	<i>Стандартна похибка</i>	<i>t-статистика</i>	<i>P-Значення</i>	<i>Нижнє 95%</i>	<i>Верхнє 95%</i>
Y-перетин	-482,9387693	222,9861	-2,16578	0,118927	-1192,58	226,7027
Змінна Y 1	1,68467401	0,179049	9,409005	0,002544	1,11486	2,254488
Змінна Y 2	0,78876519	0,360517	2,187874	0,116486	-0,35856	1,93609
Змінна Y 3	0,461526797	0,223702	2,063136	0,131101	-0,25039	1,173445
Змінна Y 4	13,98944786	11,27694	1,240536	0,302953	-21,8988	49,8777

Перцентиль	Y
6,25	3759
18,75	4697
31,25	5528
43,75	6717
56,25	7619
68,75	8857
81,25	8903
93,75	10569

**Приведення витрат
сільських домогосподарств України до європейських**

	2005	2010	2015	2020
Середньорічний курс гривні до євро	6,38	10,52	24,23	30,79
Загальні витрати за місяць, грн	1198	2766	4697	8903
Загальні витрати за місяць, євро	188	263	194	289
Загальні витрати за рік, євро	2256	3156	2328	3468
Витрати на продукти харчування за місяць, грн	735	1551	2647	4637
Витрати продукти харчування за місяць, євро	115	147	109	150
Витрати продукти харчування за рік, євро	1380	1764	1308	1800
Витрати на житло, воду, енергію за місяць, грн	81	205	463	1041
Витрати на житло, воду, енергію за місяць, євро	13	20	19	34
Витрати на житло, воду, енергію за рік, євро	156	240	228	408
Витрати на охорону здоров'я за місяць, грн	31	84	185	378
Витрати на охорону здоров'я за місяць, євро	5	8	8	12
Витрати на охорону здоров'я за рік, євро	60	96	96	144
Витрати на освіту за місяць, грн	8,4	24	26	43
Витрати на освіту за місяць, євро	1,3	2,2	1,1	1,4
Витрати на освіту за рік, євро	16	26	13	17

Отримано: 17 травня 2023 р.
Рецензовано: 26 травня 2023 р.
Рекомендовано до друку: 27 травня 2023 р.